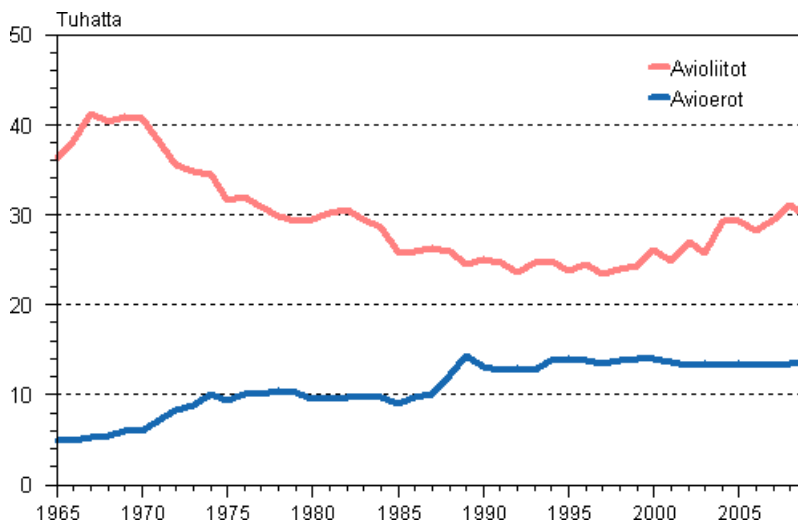

Siviilisäädyn muutokset 2009

Solmittuja avioliittoja vähemmän, avioerot lähes ennallaan

Tilastokeskuksen väestönmuutostietojen mukaan vuonna 2009 Suomessa solmittiin 29 836 avioliittoa, mikä on lähes 1 200 vähemmän kuin edellisellä vuonna. Vuonna 2008 solmittiin 31 014 avioliittoa. 1990-luvun loppupuolelta lähtien solmittujen avioliittojen määrä on vaihdellut vuosittain melko voimakkaasti. Vuosivaihteluista huolimatta avioituminen on ollut viime vuosina nousussa.

Avioliitot ja avioerot vuosina 1965–2009

Avioituneiden miesten ja naisten keski-ikä pysyivät ennallaan. Vuonna 2009 ensimmäisen kerran avioituneiden naisten keski-ikä oli 30,2 vuotta ja miesten 32,5 vuotta. 2000-luvulla ensimmäisen avioliiton solmineiden miesten ja naisten keski-ikä on kumpikin noussut 1,6 vuodella.

Vuonna 2009 avioeroon päättyi 13 527 avioliittoa, mikä on 56 enemmän kuin vuotta aiemmin. Vuonna 2008 avioeroja myönnettiin 13 471. Jo kahden vuosikymmenen ajan avioerojen määrä on vaihdellut vuosittain hyvin vähän.

Parisuhteita rekisteröitiin 246 vuonna 2009. Näistä 91 oli mies- ja 155 naisparia. Vuonna 2008 parisuhteita rekisteröitiin 249. Rekisteröityjen parien eroja oli 53. Näistä 19 oli mies- ja 34 naisparien eroja. Vuonna 2008 rekisteröityjen parien eroja oli 45.

Siviilisäädyn muutoksia ja avioliiton solmineiden keski-ikä 2000–2009

Korjattu 4.5.2011. Punaisella merkitty luku oli aiemmin 7.

	Vuosi									
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Solmitut avioliitot	26 150	24 830	26 969	25 815	29 342	29 283	28 236	29 497	31 014	29 836
Avioerot	13 913	13 568	13 336	13 475	13 234	13 383	13 255	13 224	13 471	13 527
1. avioliiton solmineiden naisten keski-ikä	28,6	28,7	29,1	29,2	29,7	29,6	29,7	29,9	30,2	30,2
1. avioliiton solmineiden miesten keski-ikä	30,9	31,0	31,3	31,5	32,1	31,8	32,1	32,3	32,5	32,5
Rekisteröidyt parisuhteet	.	.	446	190	186	200	191	213	249	246
Erot rekisteröidystä parisuhteesta	.	.	2	6	15	31	30	67	45	53

Sisällys

Taulukot

Liitetaulukot

Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965–2009.....	4
Solmitut avioliitot kuukausittain 1998–2009.....	5

Kuviot

Kuviot

Ensiavioitujan ja ensisynnyttäjän keski-ikä 1982–2009.....	6
Avioerojen kertymä eri vuosina solmituissa avioliitoissa vuoden 2009 loppuun mennessä.....	6
Laatuseloste, siviilisäädyn muutokset.....	7

Liitetaulukot

Avioliittojen ja avioerojen määrä vuosina 1965–2009

Korjattu 15.8.2011. Korjattu luku on merkitty punaisella. Oli aiemmin 4 954.

Vuosi	Siviilisäädyn muutos	
	Avioliitot	Avioerot
1965	36 214	4 594
1966	38 252	4 856
1967	41 273	5 209
1968	40 251	5 416
1969	40 910	5 895
1970	40 730	6 044
1971	37 925	7 175
1972	35 467	8 254
1973	34 883	8 831
1974	34 533	10 019
1975	31 547	9 358
1976	32 004	10 125
1977	30 966	10 107
1978	29 760	10 369
1979	29 277	10 191
1980	29 388	9 464
1981	30 100	9 497
1982	30 459	9 705
1983	29 474	9 770
1984	28 550	9 652
1985	25 751	9 064
1986	25 820	9 742
1987	26 259	10 110
1988	25 933	12 146
1989	24 569	14 365
1990	24 997	13 127
1991	24 732	12 820
1992	23 560	12 949
1993	24 660	12 753
1994	24 898	13 751
1995	23 737	14 025
1996	24 464	13 795
1997	23 444	13 507
1998	24 023	13 848
1999	24 271	14 030
2000	26 150	13 913
2001	24 830	13 568
2002	26 969	13 336
2003	25 815	13 475
2004	29 342	13 234
2005	29 283	13 383
2006	28 236	13 255
2007	29 497	13 224

Korjattu 15.8.2011. Korjattu luku on merkitty punaisella. Oli aiemmin 4 954.

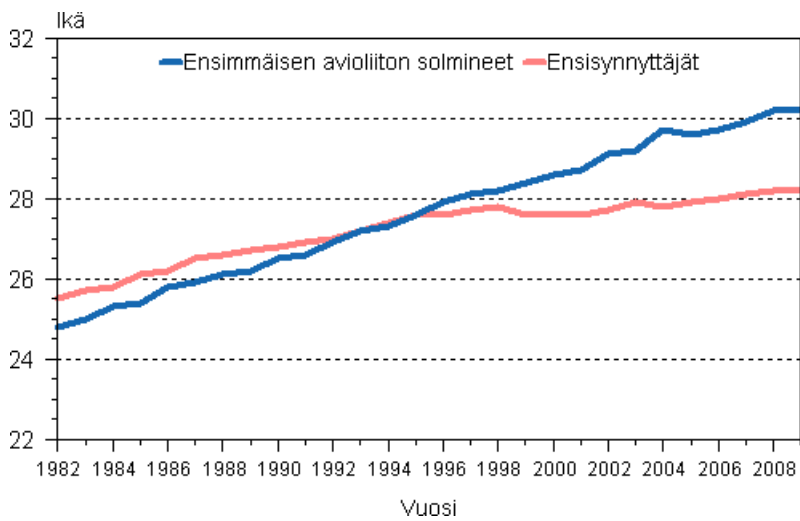
Vuosi	Siviilisäädyn muutos	
	Avioliitot	Avioerot
2008	31 014	13 471
2009	29 836	13 527

Solmitut avioliitot kuukausittain 1998–2009

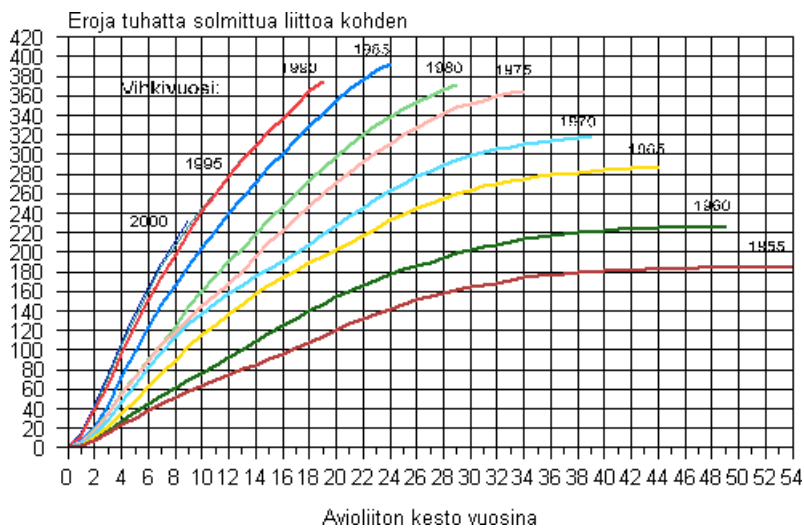
Kuukausi	Vuosi											
	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Yhteensä	24 023	24 271	26 150	24 830	26 969	25 815	29 342	29 283	28 236	29 497	31 014	29 836
Tammikuu	949	1 001	1 162	1 146	802	904	1 162	1 351	1 192	1 163	1 095	1 348
Helmikuu	1 044	991	1 334	1 131	1 743	1 305	1 609	1 538	1 609	1 616	2 091	1 867
Maaliskuu	898	1 040	1 247	1 245	1 388	1 427	1 346	1 471	1 441	1 631	1 570	1 400
Huhtikuu	1 181	1 197	1 455	1 237	1 128	1 240	1 838	1 513	1 464	1 426	1 446	1 600
Toukokuu	1 779	1 832	1 760	1 682	2 022	2 008	2 106	2 647	2 008	1 937	2 240	2 201
Kesäkuu	3 490	2 944	3 301	3 759	3 990	3 493	3 520	3 187	3 459	3 700	3 565	3 448
Heinäkuu	4 688	5 410	5 710	4 604	4 948	4 555	6 231	6 019	5 436	6 282	4 876	4 703
Elokuu	4 682	3 637	3 961	3 893	4 767	4 639	4 395	4 406	4 225	4 373	6 890	5 217
Syyskuu	1 704	2 086	2 344	2 158	1 983	1 939	2 344	2 491	2 829	2 752	2 358	3 224
Lokakuu	1 275	1 219	1 124	1 204	1 258	1 450	1 665	1 559	1 422	1 470	1 751	1 679
Marraskuu	895	917	986	1 012	1 144	1 143	1 117	1 133	1 165	1 217	1 228	1 254
Joulukuu	1 438	1 997	1 766	1 759	1 796	1 712	2 009	1 968	1 986	1 930	1 904	1 895

Kuviot

Ensiavioitujan ja ensisynnyttäjän keski-ikä 1982–2009

Avioerojen kertymä eri vuosina solmituissa avioliitoissa vuoden 2009 loppuun mennessä

Laatuseloste, siviilisäädyn muutokset

1. Tilastotietojen relevanssi

Suomen väestötilasto perustuu maistraattien ylläpitämästä Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmästä saataviin tietoihin. Paikalliset väestörekisteriviranomaiset antavat väestötietojärjestelmään jatkuvasti tietoja maassa asuvan väestön keskuudessa tapahtuvista väestönmuutoksista. Vuodesta 1975 lähtien Tilastokeskus on saanut väestötiedot Väestörekisterikeskuksesta.

Suomen viimeinen henkikirjoitus tehtiin 1.1.1989. Sen jälkeen väestötietojärjestelmää on päivitetty muutosilmoituksin. Väestötietojärjestelmään tallennettavat tiedot määrittelee väestötietolaki (11.6.1993/507). Päättäneen vuoden väestönmuutosilmoituksia odotetaan tammikuun viimeiseen päivään (laki väestötietolain 18 §:n muuttamisesta 24.11.1995).

Tilastokeskuksen tehtävänä on laatia yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja (Laki tilastokeskuksesta 24.1.1992/48). Näihin kuuluvat myös väestötilastot. Tilastokeskuksen työjärjestys määrittää Henkilötilastot väestötilastojen tekijäksi (Tilastokeskuksen työjärjestys, TK-00-1437-09).

Kotikuntalain mukaan henkilön kotikunta ja asuinpaikka merkitään väestötietojärjestelmään. Kotikunta on kunta, jossa henkilö asuu tai se, jota hän pitää kotikuntanaan asumisensa, perhesuhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta tai johon hänellä on em. seikkojen perusteella kiinteä yhteys (Kotikuntalaki 201/1994.) Väestötietojärjestelmässä väestö jaetaan läsnä- ja poissaoleviin. Läsnäolevia ovat kaikki maassa vakinaisesti asuvat henkilöt. He ovat joko Suomen kansalaisia tai ulkomaalaisia. Poissaolevaan väestöön siirretään Suomen kansalainen, joka muuttaessaan on ilmoittanut olevansa vähintään vuoden poissa Suomesta. Poikkeuksen muodostavat ne Suomen kansalaiset, jotka ovat diplomaatteja, kehitysyhteistyössä toimivia yms. (Kotikuntalaki 201/1994). Väestönmuutostilastoa laadittaessa on otettu huomioon vain tapahtumahetkellä läsnäolevien väestönmuutokset. Henkilön siirtyminen muualta Suomeen luetaan mukaan väestötilastoon, jos hänen muuttoilmoituksella kotipaikakseen ilmoittama asuinpaikka myöhemmin hyväksytään hänen vakinaiseksi asuinpaikakseen.

Avioerot

Avioerotilasto perustuu tuomioistuinten Väestörekisterikeskukselle lähettämiin ilmoituksiin myönnetyistä avioeroista. Tilastossa ovat mukana myös ne tapaukset, joissa Suomessa vakinaisesti asuville henkilöille on myönnetty ero jossakin ulkomaan tuomioistuimessa. Jos avioero on myönnetty ulkomailla, siitä on esitettävä selvitys rekisterinpitäjälle avioeron rekisteröimiseksi. Poikkeuksena ovat Ruotsissa Suomen kansalaiselle myönnetyt avioerot, joista Ruotsin rekisterinpitäjä ilmoittaa suoraan rekisterinpitäjälle Suomessa.

Ulkomailla Suomen kansalaiselle myönnetty avioero vaatii yleensä Helsingin hovioikeuden vahvistuksen ennen rekisteröintiä. Ilman vahvistusta voidaan rekisteröidä Pohjoismaissa annetut avioeropäätökset sekä EU-maissa 1.3.2001 tai sen jälkeen myönnetyt avioeropäätökset.

Vuodesta 1980 lähtien avioeroilla tarkoitetaan Suomessa vakinaisesti asuvien naisten eroja ellei toisin mainita.

Avioliittolain muutos (411/1987) astui voimaan 1.1.1988. Tämä laki helpotti avioeron saantia. Avioerojen määrä kasvoi loppuvuodesta 1988, jolloin ensimmäiset uuden lain mukaiset erot olivat mahdollisia (1/2 vuoden harkinta-aika). Avioliittolaissa ei ole enää säännöksiä ”avioliiton peruuntumisesta” tai ”avioliiton mitätöinnistä”. Ennen uutta 1988 voimaan tullutta lakia nämä olivat omina luokkinaan, nyt avioerojen joukossa.

Seuraavassa määritellyt tunnusluvut voidaan laskea naisille ja miehille, vaikka ne on määritelty laskettavaksi vain naisille.

Julkaisun taulukoissa esitetään avioeronneisuutta kuvaavia suhdelukuja, joilla kaikilla ei ole vakiintunutta nimeä. Taulukoiden alaviitteissä on kerrottu, minkälaisen väestönosan keskiväkiluvulla tapausten määrä on kulloinkin jaettu. Seuraavassa on määritelty vain ne taulukoissa esiintyvät suhdeluvut, joilla on vakiintunut nimi. Yleisellä avioeronneisuusluvulla tarkoitetaan avioerojen määrää koko väestön keskiväkiluvun 1000 henkeä kohden. Ikäryhmittäisellä avioeronneisuusluvulla tarkoitetaan tietyn ikäryhmän

naisten erojen määrää tuon ikäryhmän keskiväkiluvun 1000 naimisissa olevaa naista kohden. Kokonaiseronneisuusluku on yhden vuoden avioeroista laskettu tunnusluku. Eri ikäiset eroon päätyvät naisten avioliitot suhteutetaan kaikkiin samana vuonna solmittuihin avioliittoihin. Esimerkiksi vuoden 2008 avioeronneista 30 vuotta naimisissa olleiden määrä suhteutetaan vuonna 1978 solmittujen avioliittojen määrään, 29 vuotta vanhat avioliitot vuoden 1979 vihittyihin jne. Näin saadaan eroprosentti kunkin ikäisille liitoille. Niiden summa on kokonaiseronneisuusluku. Luvun on tulkittu kertovan, kuinka suuri osa avioliitoista päättyisi eroon, jos laskentavuoden eronneisuus säilyisi koko avioliiton keston ajan (Recent demographic developments in Europe, Council of Europe 1991). Voidaan kuitenkin osoittaa, että luku voi saada suurempia arvoja kuin 100. Näin ollen se ei ilmaise todennäköisyyttä erota.

Avioliitot

Solmituilla avioliitoilla tarkoitetaan Suomessa vakinaisesti asuvien naisten avioliittoja ellei toisin mainita. Naimisiin menneiden miesten ja naisten määrä ei ole sama, koska niiden solmittujen avioliittojen luku, joissa osapuolina ovat Suomessa vakinaisesti asuva nainen ja ulkomailla vakinaisesti asuva mies, on eri kuin niiden, joissa osapuolina ovat Suomessa vakinaisesti asuva mies ja ulkomailla vakinaisesti asuva nainen. Seuraavassa määritellyt tunnusluvut voidaan laskea naisille ja miehille, vaikka ne on määritellyt laskettavaksi vain naisille.

Julkaisun taulukoissa esitetään avioituvuutta kuvaavia suhdelukuja, joilla kaikilla ei ole vakiintunutta nimeä. Taulukoiden alaviitteissä on kerrottu, minkälaisen väestönsosan keskiväkiluvulla tapausten määrä on kulloinkin jaettu. Seuraavassa on määritelty vain ne taulukoissa esiintyvät suhdeluvut, joilla on vakiintunut nimi. Yleisellä avioituvuusluvulla tarkoitetaan avioliiton solmineiden naisten määrää koko väestön keskiväkiluvun 1000 henkeä kohden. Ikäryhmittäisellä avioituvuusluvulla tarkoitetaan tietyn ikäryhmän avioliiton solmineiden naisten määrää tuon ikäryhmän keskiväkiluvun 1000 ei-naimisissa ja ei-rekisteröidyssä parisuhteessa olevaa naista kohden. Yleisellä uudelleenavioituvuusluvulla tarkoitetaan toisen tai myöhemmän avioliiton solmineiden naisten määrää keskiväkiluvun 1000 naimisissa ollutta naista kohden. Ikäryhmittäinen uudelleenavioituvuusluku lasketaan samalla periaatteella kuin ikäryhmittäinen avioituvuuslukukin.

Kokonaisavioituvuusluku kuvaa, kuinka suuri osuus kaikista naisista (yleensä 100 tai 1000 henkeä kohden) solmii elässään avioliiton edellyttäen, että kukaan heistä ei kuole ja että kyseisen vuoden ikäryhmittäinen avioituvuus on voimassa koko ajan näiden naisten kuuluessa ikäryhmään 15–49-vuotta. Se on laskettu summaamalla yhteen koko ikävälän ensimmäisten avioliittojen ikäryhmittäiset avioituvuusluvut. Toisin kuin edellä määriteltiin iänmukainen avioituvuusluku lasketaan tässä suhteuttamalla avioliiton solmineet kaikkiin ikäryhmän naisiin.

Rekisteröity parisuhde

Rekisteröity parisuhde on kahden samaa sukupuolta olevan 18 vuotta täyttäneen henkilön rekisteröity parisuhde (Laki rekisteröidystä parisuhteesta 9.11.2001/950). Parisuhteen rekisteröi siviilivihkimisen toimittamiseen oikeutettu viranomainen. Rekisteröity parisuhde purkautuu, kun parisuhteen toinen osapuoli kuolee tai julistetaan kuolleeksi taikka parisuhde puretaan tuomioistuimen päätöksellä.

Siviilisääty

Henkilön siviilisäädyllä on tarkoitettu avioliittolain (234/29) mukaista asemaa. On huomioitava, ettei avioliitto ole siviilisääty. Avioliitossa elää jokaisen siviilisäädyn edustajia, myös virallisesti edelleen naimisissa olevia.

Nykyiset avioerosäännökset eivät enää tunne asumuseron käsitettä. Vanhojen avioerosäännösten nojalla ennen 1.1.1988 asumuseroon tuomitut ja edelleen asumuserossa elävät on tilastoissa luettu naimisissa oleviin.

Siviilisäätyluokitus on seuraava: naimaton, naimisissa, eronnut, leski, rekisteröidyssä parisuhteessa, eronnut rekisteröidystä parisuhteesta, leski rekisteröidyn parisuhteen jälkeen.

2. Tilastotutkimuksen menetelmäkuvaus

Maistraatit ylläpitävät väestötietojärjestelmää tallentamalla sinne saamansa tiedot maassa asuvan väestön keskuudessa tapahtuvista väestönmuutoksista. Tietoihin voidaan lisätä tietoja maistraatissa tehdyistä päätöksistä. Evankelisluterilaisen kirkon ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnat toimittavat myös tietoja väestönmuutoksista maistraateille. Tuomioistuimet vievät tiedot väestönmuutoksista tekemistään päätöksistään väestötietojärjestelmään. Tilastokeskus saa väestötietojärjestelmästä väestönmuutostiedot konekielisessä muodossa viikoittain.

Tilastokeskus on odottanut tietoja edellisen tilastovuoden väestönmuutoksista tammikuun loppuun asti lukuun ottamatta kuolleena syntyneiden tietoja, joita on odotettu kesäkuun loppuun. Tämän jälkeen ilmoitetut tiedot edellisten vuosien väestönmuutoksista sisältyvät seuraavan tilastovuoden aineistoon.

3. Tietojen oikeellisuus ja tarkkuus

Yleisesti ottaen Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmää voidaan pitää henkilöiden suhteen erittäin kattavana. Jotta henkilö saa henkilötunnuksen on hänet kirjattava väestötietojärjestelmään. Eläminen Suomessa ilman henkilötunnusta on käytännöllisesti katsoen mahdotonta. Laillinen työssäkäynti, pankkitilin avaaminen, asioiminen viranomaisten kanssa jne. edellyttää henkilötunnusta.

Väestötietojärjestelmää on pidetty yllä henkilökirjoituksen lakkauttamisen jälkeen vuodesta 1989 pelkästään väestönmuutosilmoituksin. Näiden oikeellisuudesta kertoo väestötietojärjestelmästä tehty osoitteiden luotettavuustutkimus.

Väestörekisterikeskus teettää vuosittain Tilastokeskuksella otantatutkimuksen osoitetietojen oikeellisuudesta. Noin 11 000 hengeltä tiedustellaan, onko heidän osoitteensa väestötietojärjestelmässä oikea. Vuoden 2009 tutkimuksessa vastanneista 99,0 prosentilla tieto oli oikein. Tutkimuksen kato oli 12,2 prosenttia. Kadon osalta osoitteet pyrittiin tarkistamaan muista lähteistä. Katoon kuuluvista henkilöistä 89,8 prosentilla osoite pystyttiin toteamaan oikeaksi, 5,0 prosentilla vääräksi ja 5,2 prosentilla tietoa ei voitu tarkistaa. Jos oletetaan kaikkien kadossa olleiden tarkistamatta jääneiden tiedot vääräksi, lopullinen oikeiden osoitteiden osuus olisi 97,9 prosenttia.

Kunnallisvaalien yhteydessä ulkomaalaisten äänioikeusilmoitusten palautukset paljastavat yleensä noin 1000 henkeä, jotka ovat muuttaneet maasta ilmoitusta tekemättä ja ovat siten olleet edelleen tilastoituna väestöön. Väestörekisterikeskus poistaa heidät väestötietojärjestelmän maassa asuvasta väestöstä ennen seuraavaa vuodenvaihdetta.

4. Julkaistujen tietojen ajantasaisuus ja oikea-aikaisuus

Lopulliset väestönmuutostilastot julkistetaan vuosittain touko-kesäkuussa lukuun ottamatta kuolleena syntyneitä, jotka julkistetaan syyskuussa. Aluejakona on vuodesta 1999 lähtien käytetty seuraavan vuoden ensimmäisen päivän aluejakoa. Näin ollen kunnat, jotka yhdistyvät vuoden ensimmäisenä päivänä on tilastoitu yhteen jo edellisen vuoden viimeisen päivän tilastoihin. Tieto yhdistyneiden kuntien väestönmuutoksista ennen yhdistymistä on saatavilla vuodesta 2003.

Kunnittaisia ennakkollisia väestötietoja on saatavilla maksullisena palveluna kuukausittain. Ennakkotiedoista ilmestyy myös Väestön neljännesvuositilasto –julkaisu aina päättynyttä neljänneistä seuraavan kuun lopulla.

5. Tietojen saatavuus ja läpinäkyvyys/selkeys

Väestön perustiedot on saatavilla sähköisessä muodossa kunnittain tai kuntaa suuremmilla aluejaoilla Tilastokeskuksen veloitusettomassa tietopalvelussa internetissä osoitteessa:

<http://tilastokeskus.fi/tup/tilastotietokannat/index.html>

Maksullisessa sähköisessä Väestötilastopalvelussa on saatavilla eritellympää tietoa väestöstä mm. kunnan osa-alueittain. Palvelusta saa lähempiä tietoja osoitteesta:

<http://tilastokeskus.fi/tup/vaestotilastopalvelu/index.html>

Altika-tietopalvelussa on myös kunnittaisia väestötietoja vuodesta 1975 lähtien.

6. Tilastojen vertailukelpoisuus

Vertailtavissa olevia alueellisia väestönmuutosaikasarjoja on saatavissa maksuttomasti vuodesta 1987 lähtien. Taulukoissa ilmoitetaan aina mitä aluejaotusta on käytetty.

Väestönmuutostietoja syntyneiden, kuolleiden ja avioliiton solmineiden määristä on saatavilla vuodesta 1749 lähtien. Vuodesta 1773 lähtien on tietoja synnyttäneistä äideistä viisivuotiskäryhmittäin ja vuodesta 1936 lähtien kaikista syntyneistä lapsista äidin iän mukaan. Vuoden 1877 tilastouudistuksen myötä kuolleista alettiin keräämään tietoja 1-vuotiskäryhmittäin, joka mahdollisti tarkkojen kuolleisuus- ja elinajan taulujen laskemisen aloittamisen 1880-luvulta alkaen. Em. tilastouudistuksen ansiosta myös maassamuutosta ja avioeroista alettiin kerätä tietoja vuosittain.

Sähköisessä muodossa väestönmuutostietoja on saatavilla Altika-tietopalvelussa vuosittain vuodesta 1975 lähtien. Veloitukseton Väestö -tietopalvelun väestötietojen aikasarjoista osa alkaa vuodesta 1980 ja osa vuodesta 1987. Koko maan väestönmuutosten aikasarja alkaa vuodesta 1749.

7. Selkeys ja eheys/yhtenäisyys

Tilastokeskuksen muissa tilastoissa pohjatietona väestön osalta käytetään väestötilaston aineistoa. Näin ollen Tilastokeskuksen eri tilastot täsmäävät väestötietojen suhteen.

Tilastoissa käytetyt luokitukset löytyvät osoitteesta:

<http://tilastokeskus.fi/tk/tt/luokitukset/index.html>

Väestötieteen käsitteisiin voi perehtyä Tilastokeskuksen verkkokoulussa osoitteessa

<http://tilastokeskus.fi/tk/tp/verkkokoulu/ktk/vt/index.html>

Lisätietoja

Timo Nikander (09) 1734 3250

Vastaava tilastojohtaja:

Jari Tarkoma

vaesto.tilasto@tilastokeskus.fi

www.tilastokeskus.fi

Lähde: Väestö- ja kuolemansyytilastot. Tilastokeskus

Asiakaspalaute: www.tilastokeskus.fi/palaute